

WAT BEN JIJ ZONDER WIJ?

Vier filosofen over groepsdenken en eenling zijn

Robin Atia, Anne-Sophie van Berkestijn, Ira Pronk, Thomas Vélvis

- 1 Inleiding
- 2 Carl Schmitt: Geen wij zonder zij
- 3 Elias Canetti: Honger naar de massa
- 4 Mogobe Ramose: Ik ben omdat wij zijn
- 5 Wendy Brown: Gemeenschap en toekomst
- 6 Conclusie

- Vier filosofen over groepsdenken en eenling zijn.
- Vragen: Bestaat een 'wij' zonder 'zij'? Hoe verhouden individu en gemeenschap zich?
- Filosofen: Carl Schmitt, Elias Canetti, Mogobe Ramose, Wendy Brown.

- Politiek draait om onderscheid tussen **vriend** en **vijand**.
- Geen 'wij' zonder 'zij': vijandschap is essentieel voor gemeenschapsvorming.
- Rivaal \neq vijand: een vijand hoort bij een andere staat/gemeenschap.
- In oorlog toont vriend-vijanden denken zijn ware betekenis: bereidheid te sneuvelen en te doden.

- Oorlog voeren in naam van 'de mensheid' is gevaarlijk.
- Maakt de vijand tot iets onmenselijks dat vernietigd moet worden.
- Schmitt: 'verschrikkelijke pretentie' om de vijand het mens-zijn te ontzeggen.
- *Let op:* Schmitt werd later nazi en verdedigde raswetten – toonde nooit berouw.

- Mensen hebben natuurlijke **weerzin** tegen aanraking door vreemden.
- Toch zoeken we massaal elkaar op: stadions, demonstraties, feesten.
- De **massa** is de enige plek waar aanrakingsvrees verdwijnt.

- **Honger naar de massa:** verlangen om individualiteit op te heffen.
- *Entladung* (ontlading): moment waarop verschillen vervagen en gelijkwaardigheid ontstaat.
- In de massa ondergaat de mens een **metamorfose**: deel van een nieuw wezen.
- Verklaart waarom mensen in groepen dingen doen die ze anders nooit zouden doen.

- Westers denken: zelfstandige individuen met vaste identiteit.
- Afrikaanse filosofie (*ubuntu*): identiteit gevormd in relatie tot anderen.
- Kernspreuk: *Umuntu ngumuntu ngabantu* – “Ik ben omdat wij zijn”.

- *Ubu*: zijn in algemene zin. *Ntu*: concreet bestaande (mens, boom, dier).
- Het concrete en het algemene vallen samen: niets staat op zichzelf.
- Zorg voor anderen = vorm van **zelfzorg** (je doet het grotere geheel aan).
- Beslissingen vanuit verbondenheid, niet vanuit individueel belang.
- 'Ik' komt pas tot recht door te denken vanuit 'wij'.

- Achtergestelde groepen baseren identiteit vaak op **onderdrukking**.
- Trots op veerkracht, vindingrijkheid, menslievendheid ontwikkeld in strijd.
- Gevaar: lijden wordt morele deugd – men kan het leed niet opgeven.
- Houdt oude wonden open, werkt emancipatie tegen.

- Mensen zijn **meer dan hun verleden**: we kunnen altijd iets nieuws scheppen.
- Groepsidentiteit beter baseren op de **toekomst** die we willen waarmaken.
- Niet: wat ons is aangedaan, maar: welke samenleving willen we worden?
- Bron: *States of injury* (1995).

Filosoof **Kernidee**

Schmitt Geen 'wij' zonder 'zij'; vijandschap bepaalt politiek.

Canetti Honger naar de massa; ontlading en metamorfose.

Ramose Ubuntu: 'Ik ben omdat wij zijn'; verbondenheid.

Brown Gevaar van identiteit via leed; kies toekomst i.p.v. verleden.